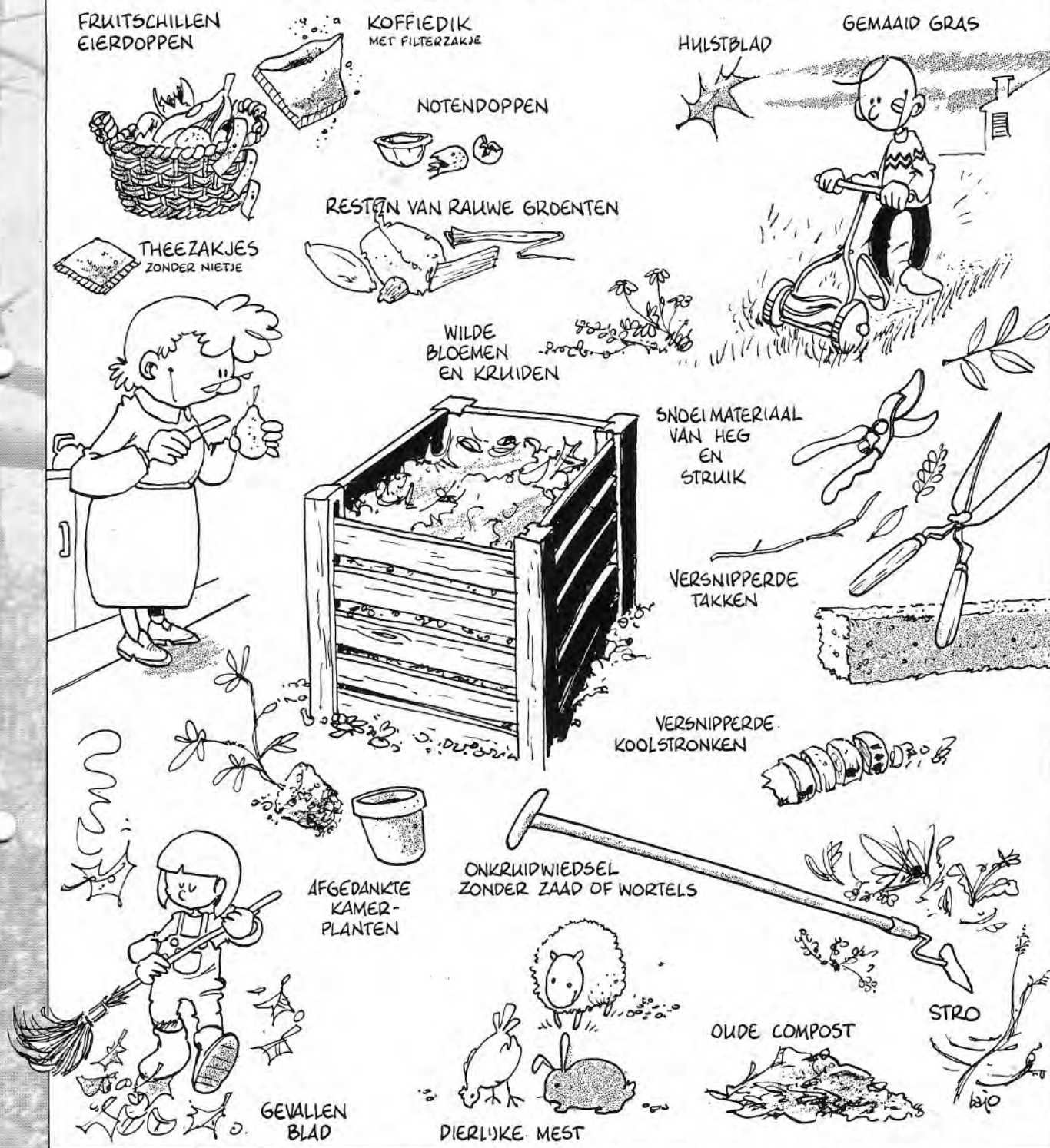


'n HOOP OVER COMPOST

WAT HOORT ER OP DE COMPOSTHOOP...



ZELF COMPOSTEREN

De helft van ons huishoudelijk afval bestaat uit groente-, fruit- en tuinafval. Dit GFT-afval wordt sinds enige jaren gescheiden opgehaald en in grote installaties verwerkt tot compost, zodat het hergebruikt kan worden.

Deze brochure gaat over zélf composteren en over compost, dat een ideale basisbemesting is voor de natuurvriendelijke tuinier.

Composteren maakt deel uit van de natuurlijke kringloop. Als planten sterven en in het najaar het blad van de bomen valt, komt dit dode materiaal op de grond, waar het langzaam aan opgegeten en afgebroken wordt door bodemleven zoals bodeminsekten, wormen, schimmels en bacteriën. Hierdoor ontstaat organische stof, waaronder humus. Bij die afbraak van plantaardig materiaal, maar ook van dode dieren, ontstaan voedingsstoffen, die in de volgende jaren weer als bouwstoffen dienen voor nieuw leven. Hiermee is de kringloop compleet. Dit is de meest natuurlijke vorm van bemesting; er komt geen mensenhand aan te pas.



Gevallen blad en dode planten vormen in het bos de humuslaag. (foto: DLV-amateurtuinieren)

Het aardige is dat u die bemesting met organische stof zelf kunt nabootsen in uw tuin. Dat doet u door te composteren. Compost is eigenlijk niets anders dan met behulp van de mens gemaakt materiaal met humusachtige werking. Doordat compost op een hoop is gestapeld, ontstaat er broei. Dit zorgt er voor dat plantaardig en dierlijk afval sneller verteert en daardoor sneller te gebruiken is dan humus, dat in de natuur in een dun laagje op de grond ligt. Een ander groot voordeel van composteren is dat dit bijdraagt tot vermindering van de groei van de afvalberg. In plaats van afval te verbranden, wordt het immers opnieuw gebruikt. GFT-afval leent zich er uitstekend voor om in de composthoop te verteren. Afgewallen blad en hegsnoeisels kunnen op de composthoop. In ieder geval niet verbranden, aangezien dit gevaarlijk kan zijn en tot rook- en stankoverlast kan leiden.

Zes argumenten voor compost

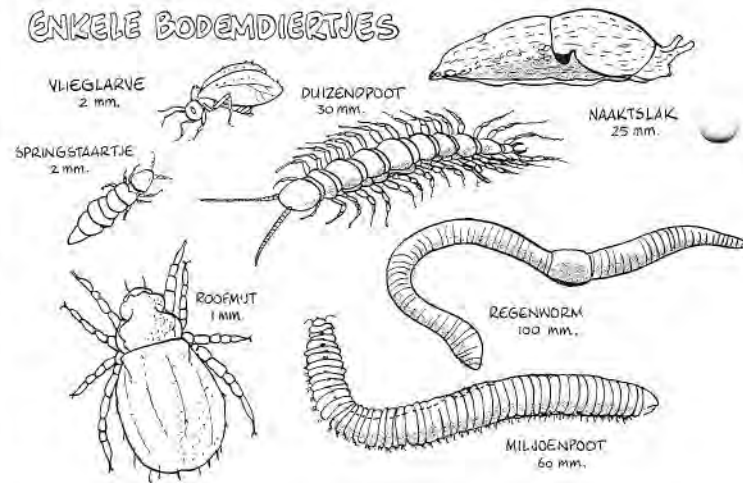
1. Compost verbetert de structuur van de bodem.

Het hecht gronddeeltjes aan elkaar, zodat een kruimelige structuur ontstaat, waarin voldoende ruimte voor water en voeding is. Zo wordt een kleibodem makkelijker te bewerken. Verder kunnen bodems door compost sneller opwarmen in het voorjaar. Ook kan zandgrond door compost meer water en voedingsstoffen vasthouden.

2. Compost leidt tot evenwichtige groei

Compost bestaat uit complexe organische verbindingen. Deze worden door het bodemleven geleidelijk

ENKELE BODEMDIERTJES



afgebroken en omgezet tot eenvoudige anorganische stoffen, die door planten opgenomen kunnen worden. Dit leidt tot een evenwichtige groei van de gewassen, hetgeen de kans op ziekten en plagen vermindert.

3. Compost stimuleert het bodemleven

Als het bodemleven genoeg organisch afval te verteren krijgt, kan het optimaal functioneren. Het helpt dan ook mee om de structuur van de bodem te verbeteren, en om ziekten en plagen in toom te houden.

4. Zelfgemaakte compost is een gratis basismeststof

Het is goed voor alle planten, omdat de meest noodzakelijke voedingsstoffen er in evenwichtige hoeveelheden in zitten. Jonge, nog niet volledig verteerde compost bevat relatief de meeste voedingsstoffen en is geschikt voor gewassen die graag verse mest krijgen, zoals kolen en bladgewassen. Compost die ouder is dan één jaar, bevat niet veel stikstof meer, maar kan nog prima gebruikt worden als potgrond voor het opkweken van plantjes en is heel goed om de structuur van de grond te verbeteren.

5. U bent bekend met de herkomst van het materiaal

Immers, als u zelf composteert, weet u precies waaruit het ontstaan is. Belangrijk bijvoorbeeld als u geen chemische bestrijdingsmiddelen gebruikt in de tuin en als uw keukenafval van biologisch geteelde producten afkomstig is. Dan zitten er dus gegarandeerd geen gifresten in uw compost.

6. Zelf composteren helpt mee de groei van tuinafval "te snoeien"

Door zelfcompostering komt tuinafval en een groot gedeelte van ons keukenafval weer ten goede aan onze eigen tuin, zodat door nuttig hergebruik de kringloop ten aanzien van de bemesting zoveel mogelijk gesloten is. Veel organisch tuinafval hoeft niet afgevoerd te worden, maar kan -eventueel versnipperd of in stukjes fijn gehakt- op de composthoop. Tevens draagt zelfcompostering er toe bij dat de jaarlijkse groei van de afvalberg vermindert.

Wat mag gecomposteerd worden?

Compost is verteerd plantaardig en dierlijk materiaal. Dit betekent niet automatisch dat ieder organisch

	WEL	BEPERKT	NIET
KEUKEN	-rauwe groente -fruitschillen -eierschalen -notendoppen -theezakjes (zonder nietjes) -koffiedik en -filters -keukenrolpapier	-schillen van citrusvruchten	-gekookte etensresten -botjes of vissegraten -kaas -oud brood
HUIS	-afgedankte kamerplanten	-verlepte snijbloemen	-houtschoorsteen -niet-composteerbare kattenbakkorrels -krantenpapier -kunststof -metaal -sigarettepeuken -inhoud stofzuigerzak -vossen -watten -wegwerpluiers -wol -potgrond met fabrieksproducten (zoals korreltoevoeging)
TUIN	-wilde bloemen en kruiden -gemaaid gras -hulstblad -snoeimateriaal (heg\struik) -versnipperde takken -versnipperde koolstronken -dierlijke mest -oude compost -potgrond -tuinaarde -turfmolm -zand -onkruidwiedsel zonder zaad\wortels	-conifeertjes (taai materiaal) -aardappelschillen -houtas -mos -gevallede bladeren -zaagsel -stro	-zieke planten -bagger -wortelonkruid of onkruid met veel zaden -schors

materiaal op de composthoop mag. Sommige materialen remmen de compostering, andere zijn om uiteenlopende redenen af te raden, bijvoorbeeld omdat ze ziekten of ongedierte aantrekken.

Vragen

Waarom mogen aardappelschillen slechts in beperkte mate gecomposteerd worden?

- Aardappelen uit de winkel zijn vaak behandeld met kiemremmingmiddelen, die slecht zijn voor compostering.

Schillen van biologische aardappelen mogen wel, maar met mate op de composthoop. Te veel aardappelschillen kunnen namelijk de circulatie van zuurstof in de hoop belemmeren.

Waarom voorzichtig zijn met het toevoegen van schillen van citrusvruchten als sinaasappel en citroen?

- Citrusvruchten uit de winkel zijn vaak geverfd en behandeld met schimmelwerende middelen. Deze toevoegingen remmen het composteringsproces. Als u zeker weet dat de citrusvruchten onbehandeld zijn, bijvoorbeeld omdat u ze zelf biologisch hebt geteeld, geldt de beperking minder streng.

Brood op de composthoop mag niet?

- Correct. Dat gaat schimmelen, hetgeen compostering remt. Overige (gekookte) etensresten en kaas moet u ook niet gebruiken, want ze verteren moeilijk en trekken ongedierte aan.

Hoeveel houtas mag op de composthoop?

- Maximaal 3% van de composthoop mag uit houtas bestaan, in dunne lagen aangebracht. Maar dat moet dan wel van ongeverfd en onbehandeld hout zijn, anders bevat het zware metalen en giftige stoffen. Gebruik houtas liever als extra kali- en kalkgift direct bij de planten.

Mogen drollen uit de kattenbak of hondenpoep op de composthoop?

- Nee, dat is niet aan te raden. Het stinkt en bovendien kunnen er kattenbakkorrels aanzitten. (Ofschoon tegenwoordig sommige kattenbakkorrels wel gecomposteerd kunnen en mogen worden. Dat staat dan op de verpakking vermeld.) Gebruik liever mest van kippen of andere vogels zoals duiven, of van knaagdieren, zoals konijnen.

Waarom moet stro in beperkte mate op de composthoop?

- Omdat stro, net als zaagsel, droog is. Meng het goed met nat materiaal. Verder bevat stro veel koolstoffen, die het composteringsproces trager doen verlopen.

Ook blad kan dus niet ongelimiteerd op de composthoop.

- Eigenlijk is het het beste om afgevallede bladeren tussen de planten en onder de heesters te laten liggen. Het biedt beschutting aan allerlei insecten en het trekt vogels aan.

Bovendien wordt het zo vanzelf organische stof.

Blad veroorzaakt een zure hoop. En hoe zuurder de hoop, des te moeilijker het is voor bacteriën om hun werk te doen. Gebruikt u dus bladeren, laat die dan eerst drogen, vermeng ze dan met ander materiaal, voeg extra kalk toe om de verzuring tegen te gaan en verwerk het dan in de hoop. Vers gevallen blad bevat relatief veel water, het is beter om het eerst te laten drogen om te voorkomen dat de composthoop te vochtig wordt.

Geen zieke planten toevoegen, dat lijkt me logisch.

- Inderdaad, want anders kunnen via compost gezonde planten besmet worden. Wees er op attent dat u in ieder geval nooit de volgende gewassen toevoegt: kool die door knolvoet is besmet, aardappelen en tomaten die met phytophthora zijn besmet, ui en prei die door de uienvlieg en wortels door de wortelvlieg zijn aangetast.

Moet mest nou gecomposteerd worden of kan het vers op de tuin ondergewerkt worden?

- Aanbevolen wordt om verse mest te *composteren*. Want als u -in het voorjaar- mest vers onderwerkt, zal het direct in de bodem verteerd worden door bacteriën. Die hebben echter voor hun werk stikstof nodig, die ze uit de bodem onttrekken. Het resultaat is dan dat de jonge gewassen in hun groei achterblijven, omdat ze de concurrentieslag om de stikstof verloren hebben. Die is immers al door de bacteriën verbruikt.

Dus nooit onkruid composteren?

- Zaaddragend onkruid zou kunnen, maar niet in een vat, eventueel alleen in een composthoop omdat daar in een hogere temperatuur bereikt wordt.

U moet het onkruid in het midden van de composthoop leggen en alleen als de temperatuur daar minstens 60°C haalt, zodat de zaden afsterven. Ondergrondse delen van onkruid dat via de wortels uitloopt, zoals akkerdistel en zevenblad, moet u in ieder geval nooit toevoegen.

Composteren

Composteren is een biologisch proces, waarbij organisch materiaal wordt omgezet in een stabiel humusachtig produkt. Om dit proces in redelijk korte tijd te verwezenlijken moet de temperatuur kunnen stijgen en daarom wordt het organisch materiaal in een hoop opgezet.

Om de temperatuur in de hoop te kunnen vasthouden moet de hoop ofwel warmte-geïsoleerd zijn ofwel voldoende groot zijn. Dit kunnen we bereiken door composthoppen op te zetten met een hoogte en breedte van 1,5 meter en een minimale lengte van 1,5 meter. Bij kleinere afmetingen, zoals in compostvaten, wordt een lagere temperatuur bereikt, waardoor het composteringsproces langer duurt en eventueel aanwezige zaden en ziektekiemen niet worden gedood.

Zet daarom het vat bij voorkeur in de zon, opdat een hogere temperatuur gehaald kan worden.

Het opzetten van de compost

De 'ingrediënten' voor de compostering moeten niet zomaar op één hoop geplaatst worden. Een goede variatie van de verschillende materialen bevordert de broeiwerking en zorgt voor de juiste verhouding van zuurstof en vocht in de compost.

Hooi, blad, takjes en kamerplanten verteren sneller als er naar verhouding voldoende jong afval zoals groente en fris gras door verwerkt is. U moet verder zowel slap als stevig en zowel grof als fijn materiaal toevoegen. Houd er ook rekening mee dat er een goede verhouding is tussen koolstofhoudend afval (waaronder takjes, houtas en blad) en stikstofhoudend afval (zoals fruit, dierlijk afval en gras). Ook koffiedik en theezakjes zijn rijk aan stikstof.

De relatieve verhouding

Koolstof (C) - Stikstof (N)

* Relatief zeer veel koolstof bevatten zaagsel, vers snoeihout, stro en blad.

* Stikstof en koolstof zijn relatief in evenwicht in strorijke stalmest en hooi.

* Relatief veel stikstof bevatten gras, vers tuinafval en kippenmest

Stoffen met een hoog koolstofgehalte moeten dus gecompenseerd worden met bijvoorbeeld kippenmest.

Maak uw keuze

Ten behoeve van de compostering kunt u gebruik maken van een kant en klaar compostvat, een zelfgemaakte compostkrat of een composthoop. Besluit u gezamenlijk te gaan composteren, of heeft u een grote tuin, dan is een composthoop wel net zo makkelijk. In een kleine tuin is een kleiner vat of bak handzamer. Overigens geven DLV-amateurtuinieren en De Kleine Aarde instructies over composteren op amateurtuincomplexen. Nadere informatie bij het secretariaat van het Platform Amateurtuinieren (zie colofon).



Overzicht diverse compostbakken en -vaten. (foto: AVVN)

Compostvat

Compostvaten zijn in allerlei uitvoeringen te koop en kunnen meteen in gebruik genomen worden. Koop

liever een vat dat gemaakt is van gerecycled plastic dan van gewoon plastic. Let er bij de aanschaf op dat het vat luchtgaten in bodem en deksel heeft, dit om te voorkomen dat de inhoud te nat wordt. De luchtgaten in de bodem zijn ook zeer belangrijk om bodemorganismen de kans te geven naar binnen te komen.

Een zelfgemaakte compostbak

Als u zelf een compostbak bouwt, kunt u precies de gewenste materialen uitkiezen, en daarmee zelf de kosten in de hand houden

Een compostbak kan van hout, palen, bakstenen of zelfs wilgentenen gemaakt worden. Een oppervlakte van circa 1 m² is voldoende. De bak moet op zijn minst een kubieke meter materiaal kunnen bevatten; dit is het minimum om het composteringsproces goed te laten geschieden. Maak eventueel een dubbele bak: één helft is dan voor de voorraadhoop (wachthoop). Hierin spaart u afval op als u niet in één keer voldoende heeft om te kunnen composteren. Het afval hoeft op de voorraadhoop niet luchtig op elkaar te liggen, omdat een snelle vertering nog niet gewenst is. De voorraadhoop moet laag en vochtig blijven.



Een zelfgemaakte compostbak (foto: J. Dubbeldam)

De houten compostbak maakt u vanzelfsprekend van planken en/of palen, die niet geverfd of verduurzaamd mogen zijn of worden. Hout van de inlandse tamme kastanje gaat onbehandeld wel twintig tot dertig jaar mee. Tropisch hardhout wordt afgeraden; dit gaat ten koste van de regenwouden.

Van wilgentenen maakt u een ronde "natuurlijke" compostbak: steek een geraamte van wilgentenen rechtop in de grond en vlecht daar dunnere wilgentenen doorheen. De takken die in de grond gestoken zijn, zullen uitlopen en zo wordt de bak gecamoufleerd en heeft een beschutting door het bladerdek.

Composthoop

Heeft u veel tuinafval, bijvoorbeeld omdat uw tuin beduidend groter is dan 250 m², of wilt u samen met andere tuiniers composteren, dan biedt een composthoop uitkomst.

Om de compostering optimaal te laten verlopen, moet de hoop voldoende groot zijn. Maar ook weer niet té groot, omdat er voldoende lucht tot in de kern moet kunnen binnendringen. De basis is bij voorkeur 1,5 meter breed en 1,5 meter lang. Ook de hoogte is circa 1,5 meter, maar de hoop moet taps toelopen, zodat hij aan de bovenkant één meter breed is.

De basis van de hoop moet een ongeveer 20 cm dikke laag zijn van grof materiaal, zoals zonnebloemen- en maïsstengels, snoeihout, en stro. Hierdoor komt er lucht in de hoop en stroomt overtollig water weg, terwijl de basislaag de voedingsstoffen wel vast houdt.

De beste plaats van de hoop is onder bomen, heesters of een afdak, zodat hij beschermd wordt tegen al te hevige weersinvloeden.

Vervolgens worden op de basis de verschillende lagen te composteren materiaal aangebracht. Elke laag is zo'n 10 tot 15 cm dik. Belangrijk is het om lagen met stikstofhoudende en lagen met koolstofhoudende stoffen af te wisselen. Een goede verhouding tussen deze twee is van grote betekenis. Bij een teveel aan stikstof komt namelijk de vertering niet op gang. De stikstof spoelt dan voor een deel uit als nitraat en vervluchtigt deels als ammoniak. Bijzonder natuuronvriendelijk, en dat is nou precies wat niet de bedoeling van composteren is. Als er een teveel aan koolstof is, dan verloopt de compostering traag. De bacteriën krijgen niet voldoende bouwstoffen om te vermenigvuldigen en zullen dan stikstof aan de bodem onttrekken. Ook al iets waar het composteren juist niet om begonnen is.

Vorm eerst de buitenste rand van elke laag en vul daarna de binnenkant op.

Houd u ook weer niet te streng aan de dikte van de lagen. Meer van betekenis is dat lagen van verschillende materialen elkaar afwisselen en dat er niet een héél dikke laag ontstaat. Hier en daar wat grof materiaal in de hoop zorgt ook weer voor een betere beluchting. Denk daarbij aan snoeihout, fijn gehakt tot



Omzetten brengt zuurstof in de hoop.

(foto: DLV-amateurtuinieren)

stukjes van maximaal 10 centimeter. Te grof materiaal, zoals hele takken, zijn te taai om te composteren.

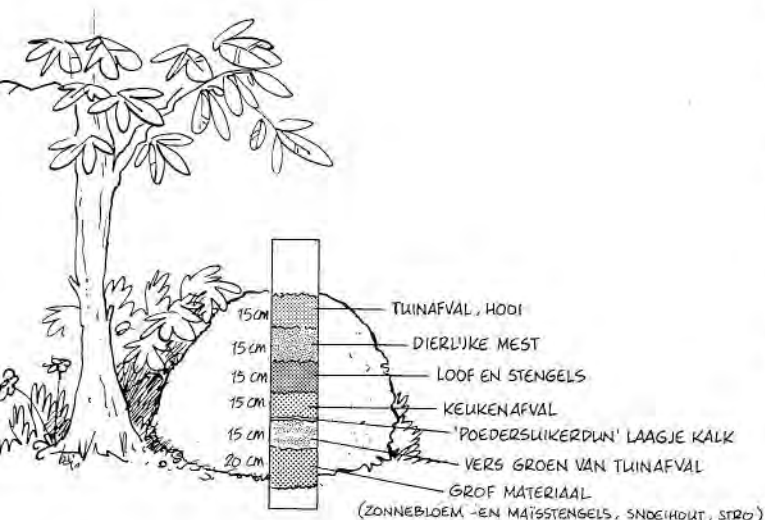
TIP: Snoeihout

Heeft u nog veel snoeihout over, terwijl er al voldoende grof materiaal in de composthoop verwerkt zit? Dan kunt u dit snoeihout uitstekend gebruiken voor een takkenwal of -hoop. Deze bieden aan veel dieren, vogels en kleine zoogdieren als egels en muizen, nestel- en schuilmogelijkheid.

Dek de hoop zodanig af dat hij nog wel kan blijven ademen. Daarvoor in aanmerking komen stro, takken, compostdoek, jute zakken, een laag oud gras, hooi of erwtenstro. Zo'n afdekking voorkomt uitdroging en groei van ongewenste kruiden. Ook stimuleert het de afvoer van regenwater. Gebruik geen plastic zeil, tenzij dit tijdelijk gebeurt tijdens hevige regenval.

Plaats op de basislaag bijvoorbeeld achtereenvolgens:

een laagje vers groen van tuinafval
een "poedersuiker" dun laagje kalk
een laagje keukenafval
een laagje loof en stengels
een laagje dierlijke mest
een laagje hooi en tuinafval
een laagje oude compost
enzovoorts



Lagen waarin veel stikstofhoudend groen zit verwerkt, kunnen verzuren. Daarom is het aan te bevelen om daar kalk overheen te strooien. Laat nooit dierlijke mest en kalk direct met elkaar in contact komen, omdat dan ammoniak kan ontstaan.

In de zomer kunnen aan de voet van de hoop pompoenen of courgettes geplant worden. Niet alleen leveren ze voedsel, maar als deze planten bovendien over de hoop heen geleid worden, bedekken ze die helemaal, hetgeen een prachtig gezicht vormt.



Pompoenenplanten op de composthoop (foto: J. Dubbeldam)

In de composthoop

Als GFT-afval en -eventueel- dierlijke mest luchtig op een hoop liggen, ontstaat het composteringsproces. Hierin zijn twee fasen te onderscheiden.

1. De broeifase.

Allereerst zetten zich vooral zuurstofminnende bacteriën aan het werk. Zij breken de organische stoffen, die de plantenweefsels vormen, af. Door de bacteriële activiteit komt energie in de vorm van warmte vrij en gaat het broeien. Dan ontstaat er een 'lopend vuurtje': door de stijgende temperatuur verschijnen steeds meer (soorten) bacteriën en schimmels, die het afval snel afbreken. Na een dag of vier is de hoogste temperatuur bereikt, variërend van 45 tot 70°C, afhankelijk van de grootte van de hoop. Om onkruidzaden en ziektekiemen onschadelijk te maken, is minimaal 60°C vereist! Na weer een paar dagen gaat de temperatuur geleidelijk dalen en verschijnen weer andere bacteriën en schimmels op het toneel. Dit proces duurt ongeveer 4 weken en de composthoop slinkt ten gevolge van onder meer de afbraak van grovere delen in kleinere delen, waardoor holtes wegvallen, en door de verdamping van water.

2. De rijpingsfase.

Nu doen vooral organismen als regenwormen, mijten, springstaarten, larven, kevers en slakken het werk. Ze breken het materiaal af, totdat een donkerbruin en naar bosgrond geurend produkt overblijft. Het inkrimpen van de composthoop is nu niet meer zo spectaculair als in de broeifase, terwijl de temperatuur nauwelijks hoger is dan die van de omgeving. Het rijpingsproces duurt maanden.

Als het composteringsproces achter de rug is, bedraagt het volume van de hoop soms nog maar een derde van de oorspronkelijke hoeveelheid. Door eventueel de hoop "om te zetten", dat wil zeggen binnenstebuiten te keren, brengt u meer zuurstof in de hoop, waardoor de micro-organismen een extra stimulans krijgen. Deze handeling is het meest zinvol als deze wordt uitgevoerd aan het eind van de broeifase; dus circa 4 weken na het opzetten van de hoop.

'n hoop dieren

Reptielen en amfibieën, maar ook egels, zijn in Nederland beschermde dieren. Composthopers hebben voor hen een grote aantrekkingskracht. Amfibieën, zoals padden en salamanders, gebruiken hem voor winterslaapplaats. Egels vinden in de hoop vooral veel lekkernijen: wormen, slakken, kevers en rot fruit. Wees dus altijd bedacht op deze dieren als u de hoop omkeert.



Egels vinden in de composthoop voedsel.

(foto: Fotonatura/P. Bulsing)

Vragen

Hoe composteer ik in een kant-en-klaar vat?

- Het is zaak dat onder in het vat een 10 centimeter dikke laag grof materiaal (zonnebloemstengels, takjes en versnipperde koolstronken) komt. Het is belangrijk dat om te beginnen het vat voor minstens 80% gevuld wordt om het compostingsproces op gang te brengen. Daarna kunt u doorlopend allerlei GFT-afval in het vat stoppen. Onderin zakt het materiaal immers voortdurend ineen. Het afval moet wel verkleind worden tot stukjes van zo'n 5 centimeter en er mag nooit ineens teveel van het zelfde materiaal ingebracht worden. Om te vermijden dat het materiaal te nat wordt, zijn in het vat verluchtigingsopeningen. Het is belangrijk om minstens éénmaal per week met behulp van een riek of roerstok de inhoud van het vat te mengen, zodat het goed belucht wordt. Houd in de gaten dat het vat altijd voor minstens een derde deel gevuld blijft, om te voorkomen dat het compostingsproces stil valt.

Moet de compost op de hoop nou droog of nat zijn?

- Niet droog en niet nat, maar vóchtig. Als u rijpende compost in de hand uitknijpt, mogen er best wat druppels water uitkomen. Een natte composthoop is echter een slechte zaak. Zorg daarom voor beschutting op de top.

Wat betekent het als de compost naar rotte eieren stinkt?

- De compost is toch te nat geworden; het water heeft de zuurstof verdrongen. Zet het materiaal om en voeg wat droog zand, gesteentemeel of kalk toe.

En als hij zurig ruikt en fruitvliegjes aantrekt?

- De compost is dan aan het verzuren, doordat er teveel bladgroenten, vers gras of citrusvruchten zijn gebruikt. Verzuuring stagneert het compostingsproces. Meng wat kalk en grof materiaal als stro door de compost.

Er zitten mieren en wespen in de composthoop.

- Er is toch geen vleesafval of gekookt eten in de hoop verwerkt? Is dat inderdaad niet het geval, dan zal de hoop te droog zijn. Giet daarom van bovenaf water in de hoop.

Hoe meet je de temperatuur van de compost?

- Steek een metalen stang in de hoop en voel hier aan. Kunt u de stang nog beethouden, dan is de temperatuur 50°C of lager. Lukt dat niet, dan heeft de compost een goede temperatuur, namelijk hoger dan 55 graden. De hoogste temperaturen worden bereikt in grote hopen, met gehakseld snoeihout en stro of stal-mest.

De composthoop wil niet warm van binnen worden.

- Dat kan verschillende oorzaken hebben. Op de eerste plaats kan al het water uit de hoop onttrokken zijn. Werk de hoop om, voeg wat water toe en maak een kuiltje boven in de hoop, zodat het water er in zakt. Is de hoop wél vochtig genoeg, dan is stikstofgebrek óf gebrek aan bodemleven waarschijnlijk de oorzaak. Voeg in het eerste geval gras of keukenafval toe. Bij een tekort aan bodemleven voegt u oude of rijpe compost toe.

Wanneer kan de compost gebruikt worden?

- Als de compost rijp is. Dan is hij donker en ruikt naar bosaarde. Over het algemeen duurt dit drie tot twaalf maanden, afhankelijk van de grootte van de composthoop en het tijdstip wanneer u met composteren begonnen bent. Maar eigenlijk is er geen vastgesteld tijdstip waarop compost klaar is. Als de compost nog veel grof materiaal bevat, zijn wormen en bodemorganismen nog hard aan het werk. Deze compost is erg rijk aan voedingsstoffen en kan in bepaalde gevallen, voor bijvoorbeeld courgettes, pompoenen, aardappelen en tomaten gebruikt worden. Grove compost scheidt u van fijne compost door te zeven.

Wanneer zet ik de composthoop op?

- Het beste kan dat in de lente gebeuren. Er is dan voldoende tuinafval gedurende de voorafgaande herfst en winter opgespaard. Bovendien profiteert de composthoop zo direct van de zomermaanden die in het verschiet liggen, want bodemorganismen zijn actiever als het warm is.

In de tuincentra zijn compostversnellers te koop. Is het zinvol die te gebruiken?

- Dergelijke preparaten bevatten bacteriën die vertiering sneller zouden laten verlopen. In een goede composthoop zijn die van nature al aanwezig en het is dus niet noodzakelijk om ze aan te schaffen. Overigens zijn de meeste toevoegingen overbodig.

Gebruik alleen kalk als er veel zuur afval is, zoals vers gras en citrusvruchten. Gesteentemeel kunt u inzetten als de hoop stinkt doordat hij te nat is geworden. Dierlijke mest als u veel koolstofhoudend materiaal gebruikt heeft. Een beetje oude compost toevoegen kan geen kwaad, om de nieuwe compostering een goede start te geven.

TIP: Compostspecie

Op zelf gemetselde muurtjes groeien veel -zeldzame- mossen en muurplanten als gele helmblom, muurleeuwebek, muurbloem en muurvaren. Als u aan de specie van zand en metselkalk ook nog wat compost toevoegt, zullen ze nog eerder verschijnen.

Wanneer kan ik het beste compost gebruiken?

- Compost kunt u het beste in het voorjaar gebruiken. In die tijd nemen planten snel voedingsstoffen op en heeft u het grootste rendement van de compost. Compost hoeft niet ondergewerkt te worden. Strooien is voldoende, eventueel kunt u het licht inwerken met een hark of cultivator.

Hoeveel compost moet ik eigenlijk op de bodem strooien?

- Hoeveel u moet gebruiken is afhankelijk van de voedingstoestand van de grond. Laat daarom een bodemonderzoek uitvoeren. Aan de hand van een grondmonster kan onder meer de pH-waarde en de concentratie van de elementen stikstof, fosfor en kalium worden gemeten. Nadere informatie hierover is verkrijgbaar bij het secretariaat van het Platform Amateurs tuinieren (zie colofon). Ga er vooralsnog van uit dat een halve kubieke meter compost voldoende is voor een are moestuin of gazon. Dat komt neer op ongeveer 3,5 kilo per m². Voor de siertuin volstaat de helft van de aangegeven hoeveelheden.

Compost kopen

Als u zelf compost maakt, heeft dat als voordeel dat u zeker bent van de bestanddelen van de compost. Compost wordt ook door en via tuincentra te koop aangeboden. Die compost kent diverse herkomsten en de samenstelling kan derhalve verschillend zijn.

Inmiddels is het Besluit kwaliteit en gebruik Overige Organische Meststoffen (BOOM) in het leven geroepen. Hierin staat vermeld hoeveel zware metalen in bijvoorbeeld compost aanwezig mogen zijn. In de toekomst zal compost gecertificeerd moeten zijn. Dan is gekeken of het produkt aan die zware metalennorm voldoet en of het vrij is van ziektekiemen, kiemkrachtige zaden en residuen van chemische gewasbeschermingsmiddelen.

Ga alleen tot aankoop van compost over als het produkt voorzien is van analyses waaruit is af te leiden dat het aan de normeringen uit het BOOM-besluit voldoet. In dit besluit staat aangegeven wat de normen zijn voor "schone compost" en "zeer schone compost". Compost moet minimaal voldoen aan de norm voor "schone compost". Dat is in ieder geval zo bij Tellus

natuurcompost van de VAM, die is voorzien van het EKO-keurmerk.

Terminologie:

Humus: een zeer fijne organische stof dat verkregen is uit omzetting van organisch materiaal door allerlei bodemorganismen, zoals bacteriën, schimmels, insecten en regenwormen. Humus is niet meer te herkennen als afkomstig van plantendelen of dierlijk afval, is donker van kleur en heeft een ingewikkelde chemische samenstelling. Humus bevat plantevoeding en gaat uitspoeling van overige voedingsstoffen tegen. Ook zorgt humus voor een betere structuur van de bodem, waardoor plantenwortels goed hun weg kunnen vinden en er voldoende ruimte is voor water en lucht.

Mineralen: Anorganische verbindingen zoals zouten, oxyden, zuren en basen. Deze verbindingen bevatten noodzakelijke elementen, zoals stikstof, kalium, calcium en fosfor, die de bouwstenen vormen voor planten.

Compost: Organisch materiaal afkomstig van verteerd Groente-, Fruit- of Tuinafval (GFT) en dierlijke mest, dat dezelfde eigenschappen heeft als humus.

Composteren: Het biologisch proces waarbij GFT-afval en dierlijke mest worden omgezet in compost. Kenmerkend voor het composteren is de korte tijd waarin dit gebeurt. Dat kan door de hoge temperatuur, die ontstaat door de broei in de composthoop.

Colofon

Deze brochure is een uitgave van het Platform Amateurs tuinieren en kon mede tot stand komen dankzij steun van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. In het Platform Amateurs tuinieren zijn vertegenwoordigd het Algemeen Verbond van Volkstuinders Verenigingen in Nederland (AVVN), Stichting De Kleine Aarde, De Landbouwvoorlichting afdeling amateurs tuinieren, Stichting GroenRaad/Vereniging Stadswerk Nederland, Federatie van Volkstuinorganisaties Noord-Nederland, de Vereniging voor Ekologische Leef- en Teeltwijze (VELT) en het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij als adviseur.

Geraadpleegde literatuur:

Compost, DLV-amateurs tuinieren, Dronten 1996
Handboek Natuurlijk Tuinieren, AVVN, Almere 1996
Handboek Ekologisch Tuinieren, VELT, Wommelgem 1993.
Ideale bewerkingswijze van Volkstuinen vanuit een ecologisch oogpunt, Office International du Coin de Terre et des Jardins Familiaux, Luxemburg 1995
Milieuvriendelijk Tuinieren, Zomer en Keuning, Ede 1985
Tuinboek van De Kleine Aarde, Boxtel, 1993
Zelfgemaakte Compost (serie EA), De Kleine Aarde, Boxtel 1995

Met dank aan: DLV-amateurs tuinieren, De Kleine Aarde en VELT.

Redactie: AVVN
Druk: Brouwer Delft
december 1996

Inlichtingen:
secretariaat Platform Amateurs tuinieren
Kemphaanweg 1
1358 AA Almere
telefoon: 036-5384436
fax: 036-5384437